

Total No. of Questions - 4]
(2062)

[Total Pages : 2

9822

M.A. Examination

SANSKRIT

(न्याय-वैशेषिक)

Paper-III

(Semester-I)

Time : Three Hours]

[Max. Marks : { Regular : 80
Private : 100

परीक्षार्थी अपने उत्तरों को दी गयी उत्तर-पुस्तिका (40 पृष्ठ) तक ही सीमित रखें। कोई अतिरिक्त पृष्ठ जारी नहीं किया जाएगा।

नोट : सर्वे प्रश्ना समाधेयाः।

1. यथेच्छं द्वौ प्रश्नौ समाधेयेताम्—

(क) “यथार्थानुभवः प्रमा” इति कथनं व्याख्यायताम्।

(ख) केषां तत्त्वज्ञानान्निः श्रेयसाधिगमः?

(ग) कारणस्य लक्षणं भेदाश्च प्रतिपादनीयाः।

(घ) वितण्डायाः स्वरूपं विमृश्यताम्।

2×10=20(25)

9822/1,500/777/653

149 [P.T.O.]

2. उद्धरणद्वयं सप्रसंगं व्याख्यायताम्—

(क) त्रिविधा चास्य शास्त्रस्य प्रवृत्तिरुद्देशो लक्षणं परीक्षा चेति।

(ख) येन हि अनुमीयते तदनुमानम्। लिंगपरामर्शेन चानुमीयतेऽतो लिंगपरामर्शोऽनुमानम्।

(ग) शरीरसंयुक्तं ज्ञानकरणमतीन्द्रियं "इन्द्रियम्"।
अतीन्द्रियमिन्द्रियमित्युच्यमाने कालादेरपीन्द्रियतवप्रसंगोऽत उक्तं
ज्ञानकरणमिति। तथापीन्द्रियसन्निकर्षेतिप्रसंगोऽत उक्तं
शरीरसंयुक्तमिति।

(घ) आप्तवाक्यं शब्दः। आप्तस्तु यथाभूतस्यार्थस्योपदेष्टा पुरुषः। वाक्यं
त्वाकांक्षायोग्यतासन्निधिमतां पदानां समूहः। 2×10=20(25)

3. टिप्पणी कार्या (द्वयोरुपरि)—

(क) षोढा सन्निकर्षः।

(ख) उपमानम्।

(ग) आत्मा।

(घ) अर्थापत्तिः।

2×10=20(25)

4. स्वेच्छवा द्वावेव समाधेयौ—

(क) नन्वभावाख्यमपि पृथक् प्रमाणमस्ति न वेति विमृश्यताम्।

(ख) प्रमाणस्य स्वरूपं प्रतिपाद्यताम्।

(ग) भेदोपभेदनिरूपणपुरस्सरं बुद्धेः स्वरूपं निरूप्यताम्।

(घ) हेत्वाभासाः वर्णनीयाः।

2×10=20(25)